

Psichinė sveikata ir susiję veiksniai

Prof. SIGITA LESINSKIENĖ

VU MF Klinikinės medicinos instituto Psichiatrijos klinikos vadovė

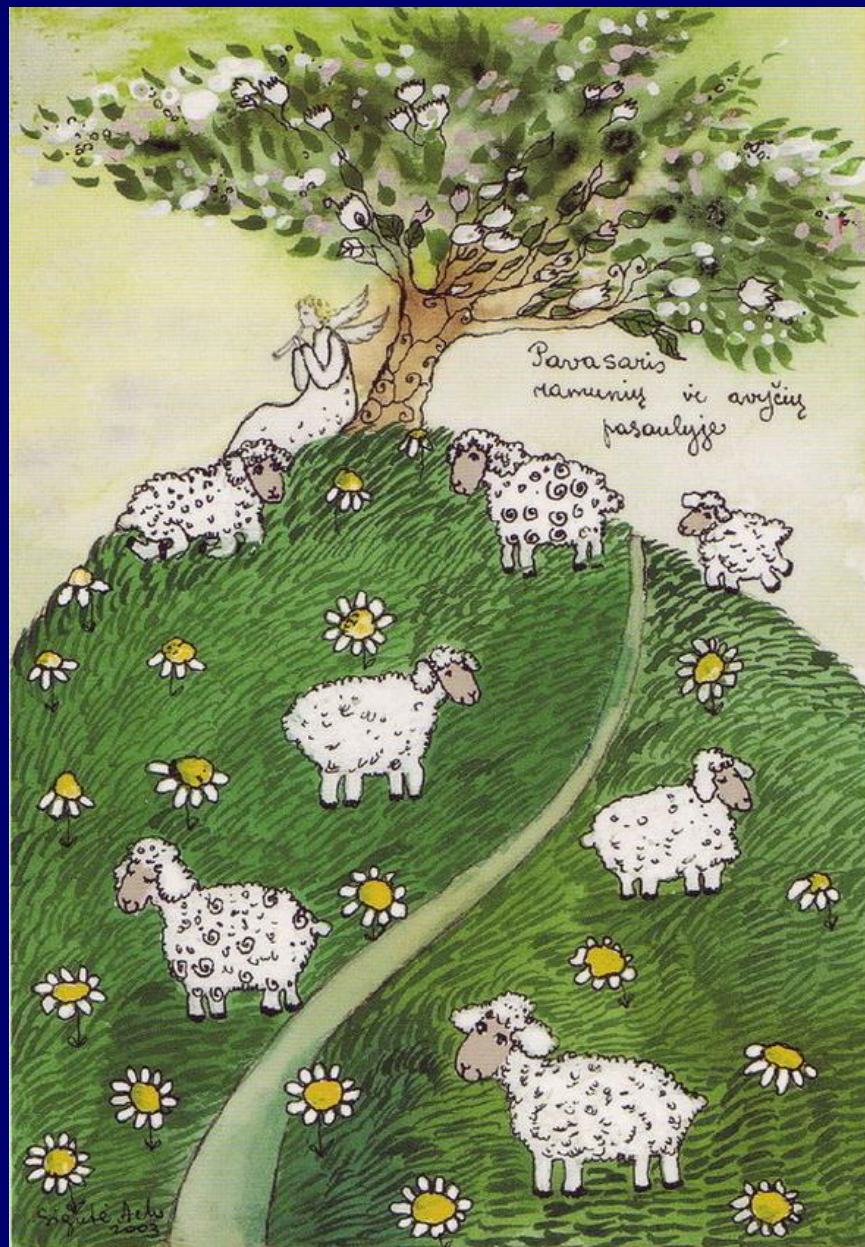
Psichikos sveikata yra ne vien tik sutrikimo ar ligos nebuvimas.

Stigma

Iki šiol, ir 21-ame amžiuje daug neaiškumų.

Psichiatrija, psichologija, psichikos sveikata

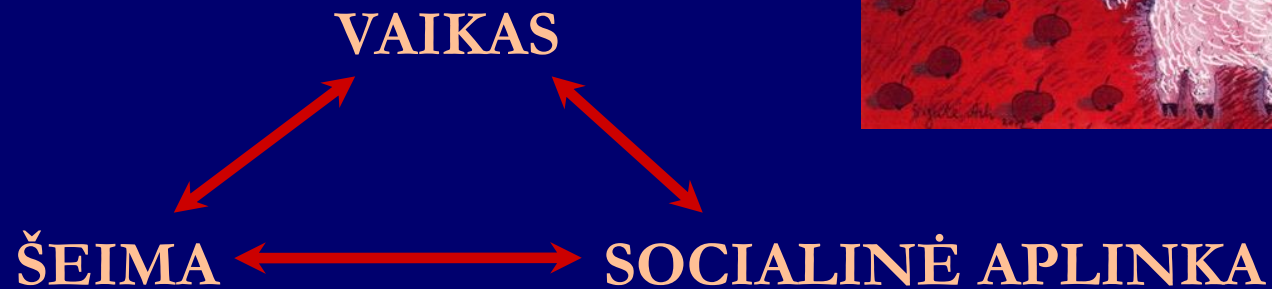
PSO psichikos sveikata apibūdina kaip geros savijautos būseną, kurioje asmuo suvokia savo gebėjimus, gali susidoroti su įprastais gyvenimo stresais, našiai ir rezultatyviai dirbti ir įnešti savo indėlį į bendruomenę.

Pavasaris
mamunių ir avių
pasaulyje

Šiuo metu
2003

BIOPSICHOSOCIALINĖ PARADIGMA

RIZIKOS IR APSAUGINIAI FAKTORIAI

EPIGENETIKA

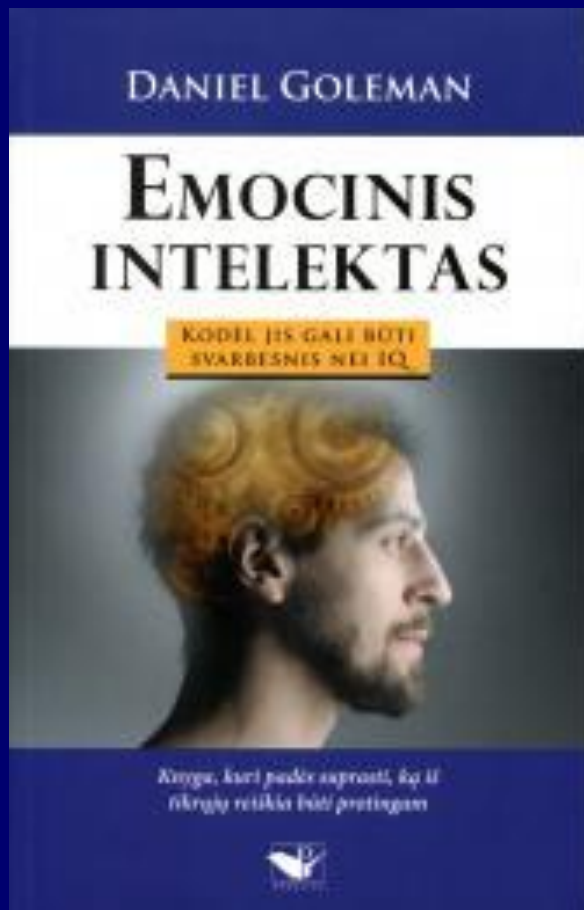
**Emocijos ir jausmai yra santykio
su savimi ir aplinka išgyvenimai.**

Emocijų tyrinėtojai išskiria **septynias bazines emocijas**, kurios yra prigimtinės ir atsispindi net mažų kūdikių veiduose.

Apie jas galime spręsti iš žmogaus veido išraiškos: tai **džiaugsmas, susidomėjimas, nuostaba, baimė, pyktis, liūdesys ir pasibjaurėjimas.**

Dr. Lawrence E. Shapiro

KAIP UGDYTI VAIKO EMOCINIŲ INTELEKTĄ

VADOVAS TĒVAMS

EMOCINIS INTELEKTAS IR UGDYMAS

Efektyvesniam vadovų,
ugdymo konsultantų ir
personalo specialistų darbui

Stephen Neale
Lisa Spencer-Arnell
Liz Wilson

Sigita Lesinskienė, Virginija Karalienė

EMOCINĖS RAIDOS ĮTAKA
TOLIMESNIAM VAIKO ASMENYBĖS
VYSTYMUISI

Metodinės rekomendacijos (2008)
pedagoginių psichologinių tarnybų specialistams,
ikimokyklinio ugdymo pedagogams, tėvams

[http://portalas.emokykla.lt/Documents/Methodiniai%20leidiniai/
SPPC/emocines.pdf](http://portalas.emokykla.lt/Documents/Methodiniai%20leidiniai/SPPC/emocines.pdf)

**Vaiko psichosocialinės raidos etapai:
kokybiniai ir kiekybiniai skirtumai, norma-patologija**

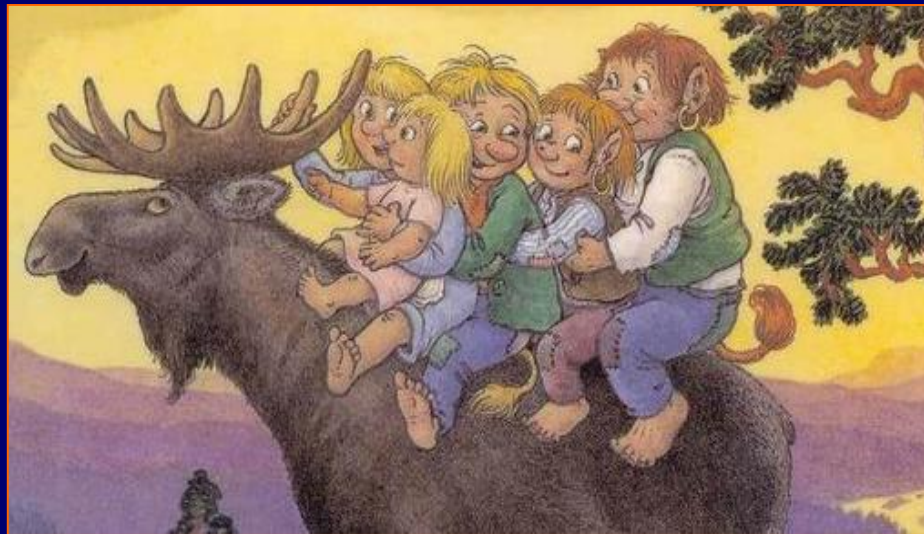
Raidos trajektorijos

Kiekvienos asmenybės individualumas

TLK-10 psichikos ir elgesio sutrikimai: klinika ir diagnostika

Pasaulinė sveikatos organizacija, Ženeva 1993

F90-98 Elgesio ir emocijų sutrikimai,
prasidedantys vaikystėje ir paauglystėje

PAPLITIMAS: EPIDEMIOLOGINIAI TYRIMAI

» **10-14% vaikų turi psichikos sveikatos sutrikimų**

RESEARCH ARTICLE

Open Access

Epidemiological study of child and adolescent psychiatric disorders in Lithuania

Sigita Lesinskiene^{1*}, Sigita Girdzijauskiene², Grazina Gintiliene², Dovile Butkiene², Dainius Puras¹, Robert Goodman³ and Einar Heiervang⁴

Abstract

REZULTATAI

SDQ metodika leidžia tirtus vaikus suskirstyti į 3 grupes:

- 1) “nėra diagnozės” 1943 (58,3%), merg. 63,6%/ bern.53,3%
- 2) “galima diagnozė” 958 (28,7%), merg. 25,5%/ bern.31,8%
- 2) “tikėtina diagnozė” 432 (13%), merg. 10,9%/ bern.14,9%

» didėjant amžiui, daugėja:

galimos (nuo **18,2%** tarp 7-mečių iki **38,3 %** tarp 16-mečių) ir
tikėtinos (nuo **9,5%** tarp 7-mečių iki **16,8 %** tarp 16-mečių) diagnozės
atvejų (**neišaugama!**)

» galima ir tikėtina sutrikimų diagnozė dažnesnė
berniukams, nei mergaitėms

Sigitte Ache

INDIVIDUALUS KONTAKTAS SU PACIENTU, KLIENTU

ŠEIMOS NARIŲ KONSULTAVIMAS

TERAPINIŲ RESURSŲ RADIMAS

DIENOTVARKĖS SUREGULIAVIMAS:

- miegas
- grynas oras
- mityba
- pakankama fizinė ir saviraiškos veikla
- TV, kompiuterio laikas ir turinys
- prasminga darbinė veikla
- kvėpavimo, atsipalaidavimo pratimai
- joga, meditacija, mindfulness
- medikamentai

A-A, A-A PUPA

Kūdikystė, ikimokyklinis amžius

Prieraišumas ir sutrikimai

Nerimo sutrikimai:

- » Atsiskyrimo nerimo sutrikimas vaikystėje
- » Fobinis nerimo sutrikimas vaikystėje
- » Socialinio nerimo sutrikimas vaikystėje

Neorganinė enurezė, enkoprezė – pirminė, antrinė

Pradinis mokyklinis amžius

- » TIKAI
- » SPECIFINIAI MOKYMOSI RAIDOS SUTRIKIMAI
- » ASPERGERIO SINDROMAS (AUTIZMO SUTRIKIMAS)
- » HIPERKINEZINIAI SUTRIKIMAI

BŪDINGAS ŠIŲ SUTRIKIMŲ KOMORBIDIŠKUMAS

Paauglystė: ankstyvoji, vidurinioji, vėlyvoji

Paauglystės krizė ir sunkumai

EMOCIJŲ, ELGESIO SUTRIKIMAI

VALGYMO SUTRIKIMAI:

- » nervinė anoreksija
- » nervinė bulimija

NUOTAIKOS (AFEKTINIAI) SUTRIKIMAI:

- » manija
- » depresija

PSICHOZINIAI SUTRIKIMAI:

- » schizofrenija
- » schizotipinis sutrikimas
- » shizoafektinis sutrikimas

Paauglystė ir suaugystė

PSICHIKOS IR ELGESIO SUTRIKIMAI, VARTOJANT
PSICHOAKTYVIAŠIAS MEDŽIAGAS

Smurtas ir prievarta:

fizinė, emocinė, seksualinė, cheminė

Senatvė

KEISTAS, SUTRIKĘS ELGESYS?

- baimės, nerimo sutrikimai
- obsesinis-kompulsinis sutrikimas
- autizmo spektro sutrikimai
- hiperkineziniai sutrikimai
- specifiniai mokymosi raidos sutrikimai
- elgesio sutrikimai
- schizofrenija
- afektinis (bipolinis) sutrikimas
- organiniai pažeidimai
- piktnaudžiaviavimas ar priklausomybė nuo narkotinių, psichotropinių medžiagų
- alkoholio vartojimas
- emocinė, fizinė, seksualinė prievarta

ART – Ankstyvosios reabilitacijos tarnybos

PSC – Psichikos sveikatos centrai

Dienos stacionarai

Stacionarai

VUVL filialas Vaiko raidos centras

Privačios konsultacijos

Nevyriausybinių organizacijų programos

Visuomenės sveikatos biurai

POŽIŪRIS Į VAIKŲ DEPRESIJAS -

istorinės, tarpkultūrinės perspektyvos

Ką mums reiškia liūdnas vaikas?

Su kuo yra blogai – su vaiku ar su jo aplinka?

Kas turi įvykti, pasikeisti, kad vaikas nebūtų liūdnas?

Kas ir kaip galėtų padėti?

PSICHOTERAPIJOS SU VAIKAIS KRYPTYS:

Exploratory – expressive – ventilative

Supportive – suppressive - repressive

*SVEIKATOS – ŠVIETIMO – SOCIALINĖS APSAUGOS
SISTEMOS*

Mišraus finansavimo nebuvimas ir
bendradarbiavimo stoka

Prevenција

Lūkesčiai

Svarbu suprasti ir aptarti, įvardinti lūkesčius

Kartais būtina koreguoti lūkesčius

Gedėjimo reakcijos:

Svarbu suprasti, kokiame gedėjimo etape yra žmogus ir atsižvelgti į tai bendraujant, teikiant informaciją, ieškant konstruktyvaus bendradarbiavimo ir prasmės.

Elizabeth Kubler Ross (1926-2004, šveicarų-amerikos psichiatrė), daug metų dirbo su mirštančiais pacientais, pirmoji įvardijo

5 gedėjimo etapus:

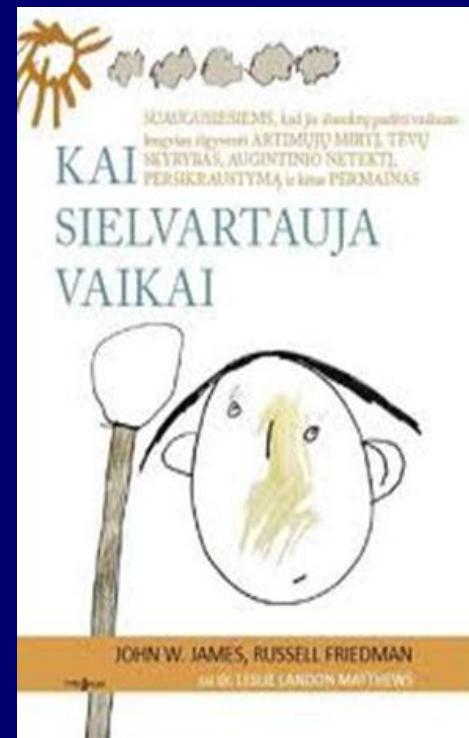
- 1) neigimas, šokas,
- 2) pyktis,
- 3) derybos,
- 4) depresija,
- 5) susitaikymas, priėmimas.

1969 book, *On Death and Dying*

**John W. James, Russell Friedman,
Leslie Landon Matthews**

„Kai sielvartauja vaikai”

Gary Chapman, Ross Campbell

PENKIOS VAIKŲ MEILĖS KALBOS

Kaip išmokyti vaiko meilės kalbą

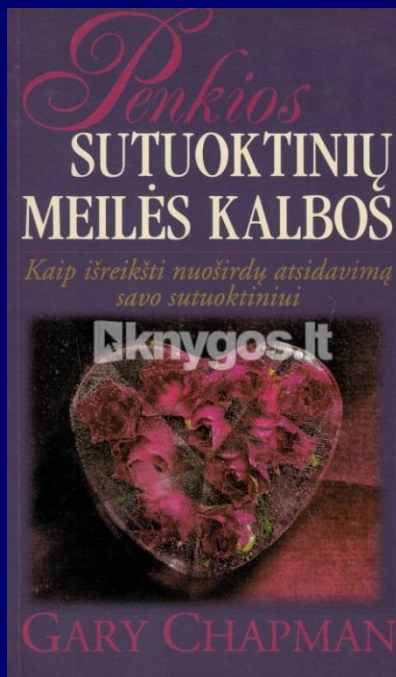
Alma littera

Gary Chapman

PENKIOS MEILĖS KALBOS

Kaip suprasti ir išmokyti meilės kalbą

Alma littera

Žmonių emocinė sveikata

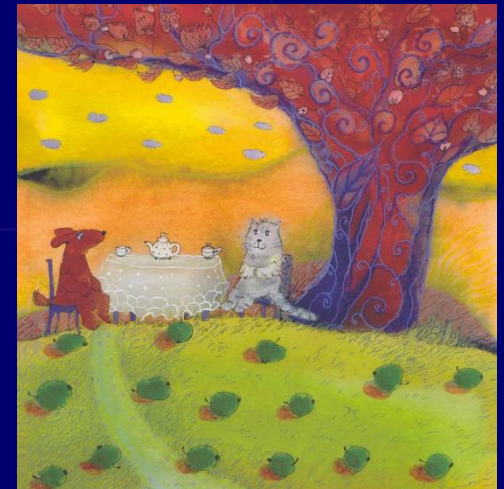
Jauki, trvakinga ir patogi aplinka

Gerai tarpusavio santykiai

Konstruktyvaus bendradarbiavimo palaikymas

Pozityvių nuostatų ir paskatinių dominavimas bendravime

.....

M.K.Čiurlionis - Praeitis (1907)